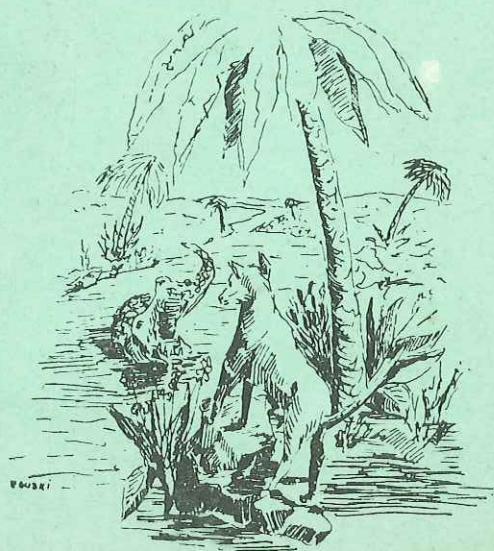

X

**PHEDRO'ren
ALEGIAK
II**

**Etxebarria'tar Juan Anjel'ek
LATERATIK EUSKERATUTA**

PHEDRO'ren ALEGIAK

II

Etxebarria'tar Juan Anjel'ek
euskeratuta

S . Anton'go Katekesia

Euskal-argitalpenak

AGERTUTAKO IDAZTIAK:

- 1 — Phedro'ren Alegiak I
- 2 — Martial'en Ziri-Bertsoak
- 3 — Phedro'ren Alegiak II

Lezama'ko

Aiartza'tar Karmele'ri:

Ixil-ixillik zabiltz, geldiro.

Kanpotik otza emoten dozu.

Barnean, barriz, ba-dozu giro:

Euskalerría sutan daukazu.

BARRIRO BE...

Barriro be alegiakin? Gure egunetako gorabera ta buruauste ikaragarriak ikusita, lengo denporetako gauzetan murgil? Besterik bear dogu gaurko euskaldunak, gaur-gaurko irakurgaiak.

Arrazoia da.

Alegiok euskeratuta dagozan ezkerok, ez dira alde batera itxitekook. Zer egingo? Ara, idazkiok ba-dabe oraindik mamiña gaurko lurtarrentzat-eta, egizuz urrats batzuk atzera, orduko urteetara: sar zaitetz buru-belarri giro aretan. Aztertu ondo alegi onein guna ta zatoz gaurko bizitzaren zurrunbillo-erdira. Euren esanetan idoroko dozu askotan euskaia, eguneroko olatuen artean buru-zut ibiltzeko. Ta nai ba' dozu, eskatu barriro alegiak, emongo yatzuz-eta.

Irakurri astiro. Lengook baiño laburragoak dira geienak. Areik baizen mamitsuak, alan be. Zeatz aztertu ezkerok, auxe oartzen dogu: ez dabilz ziri bertsoen tankera ta jo-mugatik urrun. Baiña, alde andia dago bien artean. Ziri-bertsoak notin ikusgarri ta oargarri bat azalduaz, irakurleak ari adi-adi ipinten dabez. Ta esaten hide dautse: ara nolakoa dan urlia. Ori galduta dago. Kontuz, bere akatsetan iñoiz jausi ez zaitezen. Ipuñok, ostera, ba-dirudi, irakurleak gogoan artuta, notin edo abere bat ereduztat arturik esaten dautsela irakurleai: ara nolakoak izaten zarien batzutan. Zentzatu zaitetze berandu baiño len. Ta ez zaitetze geiago jausi lengo akatsetan. Dana umore onez eta baita mingostasun apur batez be.

Nire aldetik, urrengorarte.

Euskeratzaileak.

LENENGO IDAZTIA

FABULA IV

**Canis per fluvium carnem ferens
Avidum sua saepe deludit aviditas**

Amittit merito proprium, qui alienum adpetit,
Canis per flumen carnem dum ferret natans,
lympfarum in speculo vidit simulacrum suum,
aliamque praedam ab alio cane ferri putans
eripere voluit; verum decepta aviditas
et, quem tenebat ore, dimisit cibum,
nec, quem petebat, potuit adeo adtingere.

IV - GARREN ALEGIA

**Ibaian igerika aragla eroan txakurra.
On-gosea askotan bere zaleak ondatuta.**

Iñorena nai
dauana arrazoiz
geratuten da
berez murriz.

Beste txakur bat
dago or janari
ta guzti; indarrez
niretuko ori.

Ba-joian txakur
bat bein ibaian
iger, aragi-
zattia agoan.

Aren irritsa,
barriz, alperrik:
eukana bota
eban agotik.

Ur gardenaren
leiarran bere
irudia ikus
ta berak uste:

Eta bestea,
beretu gura
ebana, ezin
atzi, gaiñera

FABULA XXIV

Rana rupta et bos
Potentes ne tentes aemulari

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam rana conspexit bovem
et tacta invidia tantae magnitudinis
rugosam inflavit pellem; tum natos suos
interrogavit, an bove esset latior.
Illi negarunt. Rursus intendit cutem
maiore nisu et simili quaesivit modo,
quis maior esset. Illi dixerunt bovem.
Novissime indignata, dum vult validius
inflare sese, rupto iacuit corpore.

XXIV - GARREN ALEGIA

Igel lertua ta idia
Ez ibilli andien itxurak egiten.

Txikia galdu oi da andi-zalekeriz.
Igel batek idia ikusi zelaian.
Alako anditasun zala-ta inantziz,
bere azal tximurra puztu egin eban.
Ta ba-diñotse umeai ia idia baiño
andiago ete zan. Areik, barriz, ezetz.
Barriro be azala edatu, oindiño
indar andiagoaz, eta bigarrenez:
Andiago nor zanentz. Eta areik osterá:
Idia. Barriro be, asarrez, azala
gogorkiágo puztu gura ta lurrera
jausten da, gorputza ler eginda dauala.

FABULA XXV

Canes et corcodili
Rete ne tendas accipitri

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
et perdunt operam et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere in Nilo flumine,
a corcodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur cum currens bibere coepisset canis,
sic corcodilus: "Quamlibet lambe otio;
noli vereri," At ille: "Facerem mehercule,
nisi esse scirem carnis te cupidum meae."

XXV - GARREN ALEGIA

Txakurrak eta ibai-muskerrak.
Ez bota sarerik gabiraiari.

Gizon zuurrai aolku txarrak damotsezanak lan alper egiten dabe. Ta irri ta iseka jasoten dabez alaber.	Txakur bat asi zan bein aringa edaten ta ibai-muskerra onela mintzo: "Mizkatu nasai nai aiña, kendu bildurra"
Txakurrak Nilo-ibaian arin dabiltzala ei dedate, ibai-muskerren ortzetan jausi ez egiteko olantxe.	Txakurrak olan erantzun eutson: "Ala Jainkoa! Bai, pozez edango neunke, zu ez ba'zengoz nire aragi-irritsez."

Ibai muskerrei buruz ara zer idatzi daben euskal-idazleak. 1885-garren urtean argitaratutako "Mayatz-illeraco Berba-aldija" idaztarian Juan Jose Mogel'ek, gizon askok azken orduan egiten dabezan negarrak benetakoak ala badaezpadakoak diran argitzeko, adibide auxe emoten dau: "Irakurten dogu kokodrillua esaten jakon pistija izugarri ur naiz liorrian bardin ibiltzen dana, dala gizonaren aragiaren txito zalia. Artu oi ditu sarri, ta beingo baten illik jaten deutse aragi guztija. Guenian imifirik, gizonaren kalaberia bere aurreko besuen artian, egiten ditu alarau ta oijorijo andiak kalaberiarri begira. Baña zegaitik? Il dabelako gizona? Ze gitxi. Bai, ez daukalako zer janik geiágo kalaberiak" (7-garren berbaldia, 59-garren orrialdean.) Orra bere itz berberak, gaurko idazkeraz, izkietan, jarriak. Gure egunetako euskaldun garbiak kalaberia barik buru-azur esango dabe. Zeuk ikusi ta... ikasi.

IRUGARREN IDAZTIA

FABULA XIX

Aesopus respondet garrulo Multi homines nomine, non re

Aesopus domino solus cum esset familia,
parare cenam iussus est maturius
Ignem ergo quaerens aliquot lustravit domus,
tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
Tum circum eunti fuerat quod iter longius,
effecit brevius: namque recta per forum
coepit redire. Et quidam e turba garrulus:
“Aesope, medio sole quid cum lumine?”
“Hominem” inquit, “quaero”, et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum rettulit,
sensit profecto se hominem non visum seni,
intempestive qui occupato adluserit.

XIX - GARREN ALEGIA

Esopo'k berba-lapikoari erantzun. Asko gizon dira izenaz eta ez izanaz.

Esopo'ri, etxeko morroi bakar zala,
aparia goizago gertatzeko esan
eutsoen ta ainbat etxe su-billa araturik,
argontzia nun biztu arki, azkenean.
Ta inguruka egin bidea, ariñago
ibil eban arantza; azokatik zuzen
asi zan etxerantza. Ta lagunarteko
itz-ontzi batek: “Euzki-gingan argiz emen?”
“Gizon bat idoroten nabil”, eta arin
bai arin abiatu zan etxe-aldera.
Mutiri ark erantzun au burutan artu
ba'eban, auxe igarri bear eutson, zera:
Lanpetuta ebillen erritar bateri
jolaserako gogoz ondoratu yakon
garai-ezean-eta, ez bide yakola
iruditu agure ari oso gizon.

LAUGARREN IDAZTIA

FABULA I

Asinus et Galli

Miserrimus, qui in vita miser, post mortem miserior

Qui natus est infelix, non vitam modo
tristem decurrit, verum post obitum quoque
persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybebes circum in quaestus ducere
asinum solebant baiulantem sarcinas.
Is cum labore et plagis esset mortuus,
detracta pelle sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
quidnam fecissent, hoc locuti sunt modo;
“Putabat se post mortem securum fore;
ecce aliae plagae congeruntur mortuo.”

LENENGO ALEGIA

Asto ta Galiarrak

Bizitzan zoritxarrekoa ta eriotza-ondoan
zoritxarragokoa dana, ori bai errukarri!

Jaiotzez zori-txarreko danak
bizi illuna daroa ta il
ta gero patu gaizto-gogorra
oraindik bere atzetik dabil.
Zibebes aren apaizak asto
bat eroaten eben zamari,
eskabideetan ebiltzanean.
Neke-zigorrez il zan asto ori.

Narrua kendu ta eurentzako
arratzak egin ebezan. Orren
ondoren batek inñotsen ia
kutun aregaz zer egin eben.
Ta areik erantzun: “Beraren ustez
nasai bear zun, il ezketiño;
baiña, ara zer jazo dan: il ta
neke barriak jasan oindiño.”

FABULA III

De vulpe et uva

Spurnit superbus, quae nequit assequi

Fame coacta vulpes alta in vinea
uvam adpetebat summis saliens viribus;
quam tangere ut non potuit, discedens ait:
“Nondum matura est; nolo acerbam sumere.”
Qui, facere quae non possunt, verbis elevant,
adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

III - GARREN ALEGIA

Azeria ta matsa.

Arroarentzat, jadetsi-eziña, ezezgarri,

Goseak alan beartuta asi
zan azeri bat ekin da ekin
matsare garai baten jauzika.
Alan be, matsa oratu ezin.

Ikutu bere ez; andik joan ta,
“Eldu bagarik da, bere kautan,
oraindiño; ez noa jatera
gordin-gordinik dan bitartean”

Zeozar egin gura ta, lortu
ezin ba'dabe, herbaz gaitzetsi
oi dabena, ba-dabe emengo
adibidea nori erantsi.

FABULA VIII

Serpens ad fabrum ferrarium

Maledico maledicens peius audiet

Mordaciorem qui inprobo dente adpetit,
hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri venit vipera.
Haec cum temptaret, si qua res esset cibo,
limam momordit Illa contra contumax:
“Quid me”, inquit, “stulta, dente captas laedere,
omne adsuevi ferrum quae conrodere?”

VIII - GARREN ALEGIA

Sugea errementariarenean.

Esalea entzulea.

Latzago danari usiki gaiztoa
egiten dautsonak, jakin begi bera
azalduten dala idazgai onetan.
Ziraun bat sartu zan sugille-olera.

Jateko billa asi ta karraska baten
grausk egin eban. Ta ark gogorki: “Lelo ori,
zer dala-ta koska egin nai daustazu,
burdiñak orzkatzen ditudan oneri?”

FABULA XIX

Serpens. Misericordia nocivā

Malo qui bene facit, peiorem facit

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
Gelu rigentem quidam colubram sustulit
sinuque fovit, contra se ipse misericors:
namque ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia cum rogaret causam facinoris,
respondit: "Ne quis discat prodesse improbis."

XIX - GARREN ALEGIA

Sugea. Erruki kaltegarria.

**Gaiztoari mesæde egiten dautsonak
gaiztoago egiten dau.**

Gaiztoai laguntza emoten dautsena
gero damutu oi da. Izotzak gogor
egoan suge bat batek jaso eban
kolkopera, bere kaltez errukior.
Pizkortu zan, bada, sugea ta gure
gizona il beingoan. Zergaitik egian
ori itandu eutson bateri: "Gaiztoai
on egiten inõork ikasi ez daian."

FABULA XXIII

Mons parturiens

Magna ne iactes, sed praestes

Mons parturibat, gemitus inmanes ciens,
eratque in terris maxima exspectatio.
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
qui, magna cum minaris, extricas nihil.

XXIII - GARREN ALEGIA

Mendia aurdun.

Gauza andiak aldarrikatu bearrean, egizuz.

Mendi bat aur eiteko zan oi u anditan.
Lurrean egundoko itxaro bi ia.
Ta ara sagu bat erdi. Gauz asko agindu
ta ezer ez dagizun ori: or ziria!

GEIGARRIA

FABULA XX

Ursus esuriens

Famem acuere animantibus ingenium

Si quando in silvis urso desunt copiae,
scopulosum ad litus currit et prendens petram
pilosa crura sensim demittit vado;
quorum inter villos cancri simul ut haeserunt,
in terram arripiens excutit praedam maris
escaque fruitur passim collecta vafer.
Ergo etiam stultis acuit ingenium fames.

XX - GARREN ALEGIA

Artza gosez.

Goseak adimena zorrozten dautse bizidunai.

Iñoiz artzak basoan zer janik ez ba'dau,
itsaso-bazterrera joaten da ta an,
atxari oratuta, astiro-astiro
bere anka uletsuak sartzen ditu uretan.
Zangurruak uleai itsats baizen laster
legorrean astintzen dau itsas-bilkiña.
Ta an-emengo jakiaz gozatzen da maltzur.
Leloak bere, gosez, asmamen ariña.

Idazti onetako latera-euskerazko
itzen billabidea

A

a,-ab,... tik; . . . gandik;... k
abeo, is, ire, alde egin.
accendo, is, ere, biztu.
accipiter, tris, gabirai.
acerbus, a, um, mingots.
acu, is, ere, zorroztu.
ad,... an;... ra;... gana;...
ondoan.
adeo, ain, ainbesteraiño.
adludo, is, ere, adarra jo.
adpeto, is, ere, irrikatu; lortu
nai.
adscribo, is, ere, ezarri.
adsuesco, is, ere, oitu.
adtingo, is, ere, ikutu; esku-
ratu.
aemulor, aris, ari, antzekotu.
Aesopus, i, Esopo.
aio, ais, esan.
alienus, a, um, iñoren.
aliquot, batzuk; ainbat.
alius, a, ud, bat; beste bat.
altus, a, um, garai; sakon.
amitto, is, ere, galdu.
an, ia...
animans, ntis, bizidun.

animus, i, gogo.
argumentum, i, arrazoibide;
idazgai.
arripio, is, ere, indarrez artu
asinus, i, asto.
assequor, eris, qui, jadetsi.
at, baiña.
audio, is, ire, entzun.
auxilium, ii, laguntza.
aviditas, atis, irrits.
avidus, a, um, on-gose, zale.

B

baiulo, as, are, zama bat eroan
bene, ondo.
bibu, is, ere, edan.
bos, bovis, idi.
brevis, e, labur.

C

cancer, cancri, txangurru.
canis, is, txakur.
capto, as, are, asmoa izan.
causa, ae, arrazoi, zergaiti.
cautus, a, um, zur.
cena, ae, aparti.
cibus, i, jateko; janari.

cio, is, ire, eragin.
circum, ...inguruan; inguruka.
Cybebes, Zibebes.
coepi, coepisse, asi.
cogo, is, ere, beartu; bultzatu;
zirikatu.
colubra, ae, suge.
colligo, is, ere, batu; bildu.
congero, is, ere, pillotu.
conrodo, is, ere, orzkatu.
consilium, ii, aolku; asmo;
erabagi.
conspicio, is, ere, ikusi; be-
giztatu.
contra, aldiz; ...aurka.
contumax, acis, setatsu; setati.
copia, ae, eskuarte.
corcodilus, i, ibai-musker.
corpus, oris, gorputz.
crus, cruris, belaun; anka.
cum, ...agaz; ...nean; ...rik.
cupidus, a, um, zale.
curro, is, ere, arin, laster egin.
cutis, is, azal, narru.

D

de, ...tik; ...gandik; ...tzaz.
debeo, es, ere, bear izan.
decipio, is, ere, atzipetu.
decurro, is, ere, joan; d. vi-
tam, bizitza igaro.

delicium, ii, atsegin; kutun.
deludo, is, ere, ziria sartu.
demitto, is, ere, itxi; azkatu.
dens, ntis, agin.
derideo, es, ere, iseka egin.
describo, is, ere, azaldu; idaz-
kiz azaldu.
desum, dees, deesse, peitu;
uts egin.
detraho, is, ere, atara, kendu,
beztu.
dico, is, ere, esan.
dimitto, is, ere, azkatu; az-
ketsi; bialdu.
discedo, is, ere, joan, anka
egin.
disco, is, ere, ikasi.
do, das, dare, emon.
doleo, es, ere, mindu; damutu
dominus, i, jaun; jaube.
domus, us, etxe.
duco, is, ere, eroan; ... ratu.
dum, ...bitartean.
durus, a, um, gogor.

E

ecce, orra.
efficio, is, ere, egin; ...eragin-
ego, ni.
elevo, as, are, jaso; beeratu,
gitxitzat jo.
eo, is, ire, joan.

ergo, beraz; orretara ezkeru.
cripio, is, ere, indarrez kendu.
esca, ae, janari.
esurio, is, irc, gosetu
et, eta, ta.
etiam, bere bai; ...ere; baita
...ere.
excutio, is, ere, astindu.
exemplum, i, adibide.
expectatio, onis, itxaro, igu-
rimen.
extrico, as, are, atara.

F

faber, bri, beargin; egille.
facinus, oris, egipen; egintzar.
facio, is, ere, egin.
fames, is, gose.
familia, ae, sendi.
fatum, i, zori; patu.
fero, fers, ferre, eroan; emon;
jasan.
ferrarius ii, errementari.
ferrum, i, burdin.
festinans, ntis, arin doana.
flumen, inis, ibai.
fluvius, ii, erreka.
forum, i, azoka.
foveo, es, fovere, berotu.
fruor, eris, frui, atsegindu;
...tzaz (gaz) gozatu.

G

gallus, a, um, galiar.
garrulus, a, um, berba-lapiko.
gelu, us, izotz; lei.
gemitus, us, oi; ulu.

H

haereo, es, ere, itsatsi.
hic, haec, hoc, au.
homo, inis, gizon.

I

iaceo, es, ere, etzun.
iacto, az, are, jaurti.
igitur, beraz; ari ontara.
ignis, is, su.
ille, illa, illud, a.
in, ...an; ...aurka.
indigno, as, are, asarratu.
infelix, icis, zoritxarreko.
inflo, as, are, puztu.
ingenium, ii, asmamen; adi-
men.
inmanis, e, itzal.
inops, opis, beartsu.
inprobus, a, um, gaizto; gaitz.
inquam, is, esan.
intempestive, garai-eezan.
intendo, is, ere, leiatu.

inter, ...artean.
interrogo, as, are, itandu.
invenio, is, ira, aurkitu.
invidia, ae, inartzi.
ipse, ipsa, ipsum, berbera;
...a bera.
is, ea, id, ori.
iter, itineris, bide; ibillaldi.
iubeo, es, ere, agindu.

L

labor, oris, lan; neke.
laedo, is, ere, mindu, iraindu.
lambo, is, ere, mizkatu.
latus, a, um, zabal.
lima, ae, karraska.
litus, oris, itsasalde.
longus, a, um, luze.
loquor, eris, i, itz egin.
lucerna, ae, argi-ontzi.
lumen, inis, argi.
lustro, as, are, garbitu; aratu.
lympha, ae, ur garden; leiar.

M

magnitudo, inis, anditasun.
magnus, a, um, andi.
maior, us, andiago.
maledico, is, ere, gaizki esan.
maledicus, a, um, gaizki-esale.

malus, a, um, txar.
mare, is, itsaso.
maturus, a, um, eldua; arin;
bizkor.
maximus, a, um, andien; an-
di-andi.
medius, a, um, erdi; erdiko.
mehercule, ala Jainkoa!
merito, arrazoiez; zuzen.
meus, a, um, nire.
minor, us, txikiago.
miser, era, erum, zoritxarre-
ko; errukarri.
miseria, ae, zoritxar; txiro-
tasun.
misericordia, ae, erruki.
misericors, rdis, errukior.
modo, bakarrik, (non) ez ezik.
modus, i, era; modu
molestus, a, um, nekagarri.
mons, montis, mendi.
mordax, acis, zorrotz; minkor.
mordeo, es, ere, usiki egin.
mori, eris, mori, il.
mors, mortis, eriotza.
mortuus, a, um, ildako.
mox, laster; gero.
multus, a, um, asko; andi.
mus, muris, sagu.

N

nam, bada.
nascor, eris, nasci, jaio.

nato, as, are, igerikatu.
natus, i, seme; ume.
ne, ez; ez ...n.
nec, ta ez; ezta ...ere.
neco, as, are, il; zauritu.
nego, as, are, ukatu.
nequeo, is, ezin.
nihil, ezer bere ez.
Nilus, i, Nilo.
nisi, ...ezik; ez ba...
nisis, us, alegin; indarkada.
nocivus, a, um, kaltegarri.
nolo, non vis, nolle, gura ez izan.
nomen, inis, izen.
nondum, oraindik ez.
novissime, azkenik; oraintsu.

O

obitus, us, eriotza.
occupo, as, are, arazotu.
officina, ae, ola; lan-ola.
omnis, e, guzti.
opus, eris, lan; ekintza.
os, oris, arpegi; musu.
otium, ii, astiune.

P

pario, is, ere, argitara atara;
sortu; erdi izan.
paro, as, are, gertatu; atondu.
parturio, is, ire, erdi izan; aur
egin.

passim, an-emen (ka).
peior, peius, txarrago; txar-
toago.
pellis, is, azal; narru.
per, ...n zear; ...bidez.
perdo, is, ere, galdu; alperrik
galdu; ondatu.
perceo, is, ire, suntsitu; galdu.
perseuor, eris, qui, jazarri.
peto, is, ere, eskatu; billatu.
petra, ae, arri; atx.
pilosus, a, um, uletsu.¶
plaga, ae, zigor; zauri.
possum, potes, posse, al izan.
post, ondoren; ...ondoan.
potens, ntis, indartsu; altsu.
praeda, ae, arrapakin.
praesto, as, are, zuzendu.
pratium, i, larra; zelai.
pravus, a, um, gaizto.
prendo, is, ere, oratu.
profecto, benetan; egiz.
proprius, a, um, norberaren.
prosum, prodes, prodesse,
mesede egin.
protinus, aurrerantza; etengabe.
puto, as, are, uste izan,
...tzat jo.

Q

qua, andik; ...n bidetik.
quaero, is, ere, billatu; gal-
detu.
quaestus, us, eskabide.

quamlibet, zenbat gura; nai
beste.
quando, ...nean; ...n uean
(aldian).
-que, eta,
qui, quae, quod, ...na; ...n a
(au-ori).
quid, zergaitik?
quidam, quaedam, quoddam,
bat; urlia.
quidnam, quaenam, quod-
nam, zein?
quondam, bein; beinola.
quoque, bere bai.

R

rana, ae, igel.
rapio, is, ere, arrapatu.
recta, zuzen (ki); artez.
redeo, is, ire, itzuli.
refero, fers, referre, itzuli.
reficio, is, ere, konpondu; osa-
tu; xuxpertu.
res, rei, gauza; ...gai.
respondeo, es, ere, erantzun.
rete, is, sare.
rigeo, es, ere, gogortu; gogor
gelditu.
rogo, as, are, arren egin; otoi
egin; eskatu.
rugosus, a, um, tximur.
rumpo, is, ere, apurtu; lertu.
rursus, ostera be.

S

saepe, sarri.
salio, is, ire, jauzi egin.
sarcina, ae, zama.
scopulosus, a, um, arkaitsu.
scribo, is, ere, idatzi.
se: bere; bere burua.
securus, a, um, ziur.
sed: alabaña; baña.
senex, senis, agure; zar.
sensim, apurka.
sentio, is, ire, nabaitu; igarri.
serpens, ntis, suge.
sese, bere; norberaren burua.
si: ba' ..., ezkerro.
sic, onelan; alan.
silva, ae, baso; oian.
similis, e, antzeko.
simul (ut), batera; ...baizen-
laster.
simulacrum, i, irudi.
sinus, us, kolko; bularpe.
sol, solis, eguzki.
soleo, es, ere: oitu; oitura
izan.
solus, a, um, bakar; bakarrik.
speculum, i, ispillu; leiar.
sperno, is, ere, ezetsi; erde-
ñatu.
stultus, a, um, lelo; burubako;
ganorabako.
superbus, a, um, arro; arro-
putz.

suffero, fers, ferre, artu; kendu; gogorrean eroan.

sum, es, esse, izan.

sumo, is, ere, artu; norberarentzat artu.

suus, a, um, bere; norberarena.

T

tandem, azkenean; gero ta gero be.

tango, is, ere, ikutu.

tantus a, um, ainbeste: (ko).

tempto, as, are, zirikatu; saiatu.

tempus, oris, aldi.

tendo, is, ere, ...ra jo; zuzendu.

teneo, es, ere, euki; eutsi; oratu; (eskuan).

tento, as, are, zirikatu; saiatu.

terra, ae, lur.

trado, is, ere, ...ra (ari-ai) emon; itzez zabaldu.

tristis, e, itun.

tu, zu.

tum, orduan.

turba, ae, ozte.

turpiter, lotsagarriro.

tympanum, i, arratz.

U

ubi, nun; ...nean; ...n lekuan.

ursus, i, artz.

ut, ...teko; ...n; nean; ...ta.

uva, ae, mats.

V

vadum, i, urme; atx-arri.

vafer, fra, frum, maltzur.

validius, gogorrago.

venio, is, ire, etorri; eldu.

verbum, i, itz.

vereor, eris, eri, bildurra izan;

lotsa izan; bildurrez egon.

verum, baiña; alan be.

video, es, ere, ikusi.

videor, eris, eri, iruditu.

villus, i, ulc.

vinea, ae, matsare; masti.

vipera, ae, ziraun.

vircs, ium, indarrak.

vita, ae, bizitza.

volo, vis, velle, gura izan.

LEKU-NOTIÑEN

IZENAK

Esopo

Nilo

Zibebes

ORRIALDEAK

13

9

17